

Oponentský posudek na práci Vlasty Stulíkové

„Kdo má právo na Petřín: veřejný park v perspektivě symetrické antropologie“

Katedra obecné antropologie FHS UK, LS 2013

Předložená diplomová práce vychází z etnografického terénního výzkumu a analýzy Petřínského parku v Praze. Autorka si klade otázku, „kdo má právo na Petřín“, a zodpovídá ji prostřednictvím pojednání tří základních témat: vztahu přírodního a sociálního (kap 2), městského metabolismu (kap 3) a vztahu soukromého a veřejného (kap 4), tak jak se ve všech třech případech uskutečňují v prostoru Petřína.

Práci považuji je velmi zdařilou a vyzrálou, a to jak z hlediska terénního výzkumu, který autorka realizovala v průběhu mnoha měsíců a zachytila tak park v jeho různých přírodně-sociálních fázích, tak z hlediska analýzy a textuálních kvalit. Posudek proto koncipuji tak, že se nejprve věnuji tomu, co je na práci pozoruhodné a následováníhodné z hlediska standardu pro diplomové práce na oboru sociokulturní antropologie. Poté uvádím některé dílčí připomínky a náměty k zapracování do případné publikované verze textu, resp. jeho části. Ty mohou samozřejmě být i předmětem rozpravy u samotné obhajoby.

Na práci vyzdvihuji především její reflexivitu a zacházení autorky se sociálněvědní teorií.

1. Reflexivita. Autorce se podařilo najít skvělou polohu psaní, ve kterém je reflexivita ohledně její role jako terénní výzkumnice i analytičky rozprostřena textem diplomové práce. Autorka na řadě míst ukazuje a tématizuje možnosti a limity svého pobytu v terénu a jejich epistemologické implikace. Nedělá to proto, aby sama sebe z epistemologické rovnice (či nerovnice) vymazala a co nejvíce se přiblížila pochybnému ideálu „nezkresleného“ zkoumání, ale proto, aby ukázala, v jakých souvislostech vznikala data, s nimiž pracuje. Autorka též skvěle a velmi přesvědčivě ukazuje svojí cestu terénem sociálněvědní teorie a zvažuje, kam různé přístupy směřují její pozornost, co jí umožňují a zamezují zkoumat, myslet a ve výsledku napsat a komunikovat čtenáři.

2. Sociálněvědní teorie. Velký díl přesvědčivosti a zajímavosti předložené práce pramení z jejího robustního zakořenění v soudobé sociálněvědní teorii (nejen z oblasti sociokulturní antropologie, ale také vědních studií, sociální geografie). Autorka jednoznačně prokazuje, že (často komplexním) sociálněvědním přístupům porozuměla a dokáže je tvůrčím způsobem využít jak již v průběhu terénního výzkumu, tak v analýze. Velmi oceňuji, že nevychází pouze z jedné perspektivy a pouze jeden teoretický/analytický přístup prezentuje, ale ukazuje své pochopení pro různost přístupů, kterou z části využívá jako výkladový rámec práce.

Moje jediná podstatná výtka k práci se týká kvality abstraktů. Jak český, tak především anglický abstrakt práce, které si navíc vzájemně ani příliš dobře neodpovídají, by měly být precizněji zpracovány! Je škoda, že text těchto kvalit budou v univerzitní databázi doprovázet a uvádět takto nekvalitní záznamy. Jako příklad uvedu jen spojení „actor-web“ v anglické verzi abstraktu jako, zřejmě, překlad spojení „sítí aktérů“. Autorka přitom v anglických textech, na které v práci odkazuje, musela tisíckrát číst spojení „actor network“ (ať už s pomlčkou nebo bez ní).

Nyní několik dílčích kritických připomínek k diskuzi a ke zvážení autorkou.

str. 9: Proč mluvit o „dopouštění“ se interpretace, jako kdyby to byl nějaký hřích, kterému by bylo možné se vyhnout? Osobně bych se vyhnula i formulaci o „autentických“ výpovědích - žádná výpověď, která se ocitá na stránkách diplomové práce, nemůže být v silném slova smyslu „autentická“ – nezprostředkovaná. Myslím, že se tu do textu prosákl epistemologický rámec, kterému se jinak autorka v textu s úspěchem vyhýbá.

str. 11: Není nejšťastnější začínat kapitolu poměrně rozsáhlou citací z literatury, která jde vlastně proti směru následného argumentu celé práce (v tom že připisuje zcela výlučnou pozici člověku a „významům“, které prostoru připisuje).

str. 22: Nejde o to „[n]echat tedy Petřín samotný, ať klade námitky proti svému jednoznačnému uchopení“, ale o to *vytvořit* podmínky (*umělé* podmínky), ve kterých Petřín bude schopen namítat vůči tomu, co o něm vědci (ať již přírodní nebo sociální chtějí říkat). Viz Latour (2002).

str. 23: Bylo by potřeba vysvětlit, v jakém smyslu se zde hovoří o „sociálním“ aktérovi. Takto zavdává prostor k nepochopení argumentu.

str. 24: „Síť interakce aktérů“ je nevhodná, nadbytečná formulace. Doporučuji mluvit jednoduše o síti aktérů (nebo v jiném kontextu případně o interakci aktérů).

str. 26: Poslední tři řádky implikují, že v perspektivě ANT je člověk nutně „jedním z členů demokratické sítě aktérů“, což není pravda.

str. 28: Vyhnula bych se formulaci, která implikuje, že redukce v rámci etnografického terénu je projevem nedostatečnosti. Bez redukce není ŽÁDNÉ poznání možné a komunikovatelné. Redukce je žádoucí proces. Otázka je, podle jakých klíčů se děje a zda je doprovázena odpovídajícími „zisky“.

str. 45: Vyhnula bych se formulaci, která kontrastuje „konstruovanost“ a „objektivní realitu“. Konstruovaný charakter neupírá přece (v perspektivě ANT a post-ANT, ke které se autorka hlásí) skutečnosti její objektivitu. Stejně tak je v této perspektivě zavádějící mluvit jednoduše o „parku jako celku“. Celek z jakého hlediska?

str. 55: Nejde o „existenciální“ ale „existenční“ podmínky. Existenciálně jsme, podle mého názoru, bezdomovci všichni.

str. 76: Autorka zde v několika pasážích textu ztrácí analytickou subtilnost, kterou jinak v práci žádoucím způsobem rozvíjí. Např. je příliš ukvapeně říkat, že pokud by byl na Petříně postaven zábavní park, automaticky by z prostoru zmizela „historie i příroda“. Nebo implikovat, že zábavní park by nepřinášel žádný „význam pro člověka“. Pochybné je zjevně na tomto místě i uvažování o „člověku“ v singuláru. Zdá se, že zde autorka prostě zobecňuje svoji vlastní perspektivu, bez toho, že by to připouštěla.

str. 81: Zde (stejně jako na str. 76) mluví autorka o žádoucí „rovnováze“ Petřína. Toto tvrzení není fakticky ani normativně samozřejmé a autorka ho nedostatečně argumentuje. Zdá se mi, že se tu ve své pointě snaží najít ne-politické hledisko, kterým by rozhodla o žádoucím stavu a vývoji Petřína. Doporučovala bych směřovat závěrečnou pointu jinak. Nikoli k mobilizaci údajně ne-politické „rovnováhy“, ale k argumentu za posilování demokratizace a veřejné vykazatelnosti politicko-expertního, vždy hybridního, procesu rozhodování o žádoucí podobě a budoucnosti Petřína. Za to, že mají právo účastnit se ho různorodí obyvatelé a návštěvníci Petřína; že lidské i nelidské prvky mají právo být aktéry jeho budoucnosti (pro rozvinutí argumentu doporučuji prostudovat Latoura 2004). A jak diplomová práce ukazuje, tito aktéři se ho dnes také účastní, v nejrůznějších praktikách „materiální politiky“ (Law, Mol 2008),

které autorka zviditelňuje. Tyto praktiky nejsou přitom nutně „rovnovážné“, ale i konfliktní, multiplicitní, protichůdné... A z jejich souher a soubojů obrozuje se Petřín.

Předloženou práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit výborně. Ráda budu spolupracovat na procesu jejího dopracování do podoby odborné publikace.

Latour, B. 2002. Když věci vracejí úder: Co mohou sociálním vědám přinést „vědní studia“. *Biograf* 29, 3-20.

Latour, B. 2004. *Politics of Nature: How to Bring the Sciences into Democracy*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Law, J., Mol. A. 2008. Globalisation in practice: On the politics of boiling pigswill. *Geoforum* 39: 33–143.

V Praze, 26. 5. 2013

Tereza Stöckelová